

Лабораторна робота № 6

Керування процесами у Windows

(4 години)

Мета: Ознайомитися із засобами створення процесів та сформувати навички керування процесами у Windows-програмах.

Короткі теоретичні відомості

Запуск процесу здійснюється через Провідник Windows, командний рядок або із іншого процесу за допомогою функції **CreateProcess()**.

BOOL CreateProcess(

```
LPCTSTR lpApplicationName,           // вказівник на ім'я виконуваного файлу
LPTSTR lpCommandLine,               // вказівник на командний рядок
LPSECURITY_ATTRIBUTES lpProcessAttributes, // вказівник на PSA
LPSECURITY_ATTRIBUTES lpThreadAttributes, // вказівник на TSA
BOOL bInheritHandles,               // прапорець наслідування дескриптора
DWORD dwCreationFlags,              // прапорці створення
LPVOID lpEnvironment,               // вказівник на новий блок оточення або NULL
LPCTSTR lpCurrentDirectory,          // вказівник на ім'я поточного каталогу або NULL
LPSTARTUPINFO lpStartupInfo,         // вказівник на структуру STARTUPINFO
LPPROCESS_INFORMATION // вказівник на структуру
                        // PROCESS_INFORMATION
);
```

Ім'я програми задається у першому (*lpApplicationName*) або другому (*lpCommandLine*) параметрах. Найчастіше перший параметр NULL, тоді другий параметр дозволяє задати повний командний рядок із аргументами, де перша лексема – ім'я виконуваного модуля.

lpProcessAttributes, *lpThreadAttributes* – атрибути безпеки процесу (PSA) і потоку (TSA), якщо NULL, то за умовчанням.

bInheritHandles – визначає, чи може новий процес наслідувати дескриптори від батьків.

dwCreationFlags – прапорці створення нового процесу, визначають рівень пріоритету нового процесу (за умовчанням NORMAL_PRIORITY_CLASS) та умови створення (для консольних програм CREATE_NEW_CONSOLE – процес одержує нову консоль; DETACHED_PROCESS – процес не має доступу до консолі батьківського процесу та ін.).

lpEnvironment – вказує на блок оточення нового процесу. Блок містить пари типу *ім'я - значення*. Якщо NULL, використовується батьківське оточення.

lpCurrentDirectory – шлях до каталогу нового процесу. Якщо NULL, використовується каталог батьківського процесу.

lpStartupInfo – вказівник на структуру STARTUPINFO, яка описує зовнішній вигляд вікна і містить дескриптори стандартних пристроїв нового процесу.

```
typedef struct _STARTUPINFO {
    DWORD cb; // розмір структури
    LPTSTR lpReserved; // NULL
    LPTSTR lpDesktop; // може бути NULL
    LPTSTR lpTitle; // ім'я консолі або NULL
    DWORD dwX; // положення
    DWORD dwY; // на екрані
    DWORD dwXSize; // ширина
    DWORD dwYSize; // і висота
    DWORD dwXCountChars; // для консолі ширина
    DWORD dwYCountChars; // і висота екранного буфера
    DWORD dwFillAttribute; // для консолі колір тексту і фону
    DWORD dwFlags; // прапорці використання полів структури
    WORD wShowWindow; // прапорці показу вікна
};
```

```

WORD    cbReserved2;        // 0
LPBYTE  lpReserved2;        // NULL
HANDLE  hStdInput;           // дескриптор стандартного пристрою вводу
HANDLE  hStdOutput;          // дескриптор стандартного пристрою виводу
HANDLE  hStdError;           // дескриптор стандартного пристрою помилок
} STARTUPINFO, *LPSTARTUPINFO;

```

lpProcessInformation – вказівник на структуру для прийому дескрипторів та ідентифікаторів нового процесу і потоку.

Перед викликом функції **CreateProcess()** необхідно ініціалізувати структуру типу **STARTUPINFO**. На практиці використовують інформацію із батьківського вікна, яку можна одержати за допомогою функції **GetStartupInfo()**.

```

VOID GetStartupInfo(
    LPSTARTUPINFO lpStartupInfo    // адреса структури STARTUPINFO
);

```

Функція **CreateProcess()** визначає і заповнює даними поля структури типу **PROCESS_INFORMATION**:

```

typedef struct _PROCESS_INFORMATION {
    HANDLE hProcess;           // дескриптор процесу
    HANDLE hThread;           // дескриптор первинного потоку
    DWORD dwProcessId;         // ідентифікатор нового процесу
    DWORD dwThreadId;          // ідентифікатор первинного потоку
} PROCESS_INFORMATION;

```

Структура містить дескриптори та ідентифікатори створеного процесу і первинного потоку. Ідентифікатор процесу завжди залишається унікальним в системі, в той час як дескрипторів може бути кілька.

Для визначення моменту закінчення певного процесу використовують одну із функцій:

```

DWORD WaitForSingleObject(
    HANDLE hHandle,            // дескриптор процесу, на який чекають
    DWORD dwMilliseconds       // інтервал очікування в мілісекундах
);

```

```

DWORD WaitForMultipleObjects(
    DWORD nCount,              // кількість дескрипторів у масиві дескрипторів об'єктів
    CONST HANDLE *lpHandles,   // вказівник на масив дескрипторів об'єктів
    BOOL bWaitAll,             // прапорець очікування
    DWORD dwMilliseconds       // інтервал очікування в мілісекундах
);

```

В параметрах цих функцій вказується або дескриптор процесу *hHandle* або масив дескрипторів процесів *lpHandles*. Кількість елементів масиву не повинна перевищувати значення **MAXIMUM_WAIT_OBJECTS**, яке дорівнює 64. Параметр *dwMilliseconds* задає інтервал очікування в мілісекундах або значення **INFINITE**. Параметр *bWaitAll* вказує на необхідність очікування завершення усіх процесів групи.

Функція може повернути одне із наступних значень:

- **WAIT_OBJECT_0** – для **WaitForSingleObject()** об'єкт перейшов у сигнальний стан; для **WaitForMultipleObjects()** із *bWaitAll* = **TRUE** всі *nCount* об'єктів одночасно перейшли у сигнальний стан.
- **WAIT_OBJECT_0+n**, де $0 \leq n < nCount$. Відніміть **WAIT_OBJECT_0** від значення, що повертається, щоб визначити, який процес закінчився, якщо очікується завершення будь-якого із групи процесів. Якщо в сигнальний стан перейшло кілька об'єктів, то повертається найменше із можливих значень.
- **WAIT_TIMEOUT** указує, що період очікування вичерпався, але процес (процеси) не завершився.

- WAIT_FAILED вказує, що виклик функції завершився невдачею; наприклад, дескриптор не має доступу SYNCHRONIZE.

Завершується процес одним із способів:

- завершується *вихідна функція первинного потоку* (рекомендований спосіб). Функція завершується оператором **return**, який повертає код виходу із процесу.
- один із потоків процесу викликає **ExitProcess()**. Після того, як процес закінчився, він, або точніше, потік, що працює в процесі, може викликати функцію **ExitProcess()** із зазначенням коду виходу.

VOID ExitProcess (UINT uExitCode);

Ця функція не повертає значення. Вона завершує процес і всі його потоки. Код виходу відповідає процесу.

- потік іншого процесу викликає **TerminateProcess()** (небажаний спосіб). Процес не знає, що його зупиняють і може бути завершений некоректно (процес повинен зберегти дані на диск, звільнити свої ресурси (м'ютекси, семафори, події, пам'ять), виконати обробники завершення, закрити відкриті файли і т.д.). Виклик функції можливий, якщо дескриптор процесу, що завершується має доступ типу PROCESS_TERMINATE. Використовують у виключних випадках, коли іншими засобами завершити процес не вдається.
- усі потоки завершуються **ExitThread()**. Якщо всі потоки процесу закінчили виконання, операційна система завершує виконання процесу.

Вище зазначено, що процес, який закінчив свою роботу, повертає код завершення процесу операційній системі. Батьківський процес може дізнатися про цей код за допомогою функції **GetExitCodeProcess()**:

BOOL GetExitCodeProcess(

```
HANDLE hProcess,           // дескриптор завершеного процесу
LPDWORD lpExitCode       // адреса змінної для одержання коду
);
```

Завдання для виконання

1. Створити програму **run**, яка здійснює запуск іншого процесу (наприклад, компілятора TASM32), чекає на його завершення, визначає код завершення процесу і виводить його на стандартний пристрій. Програма запускається командою типу: **run програма [параметр_1] [параметр_2] ... [параметр_N]**
2. Модифікувати попередню програму таким чином, щоб вона виводила результати своєї роботи у створений текстовий файл. Змінити стандартний пристрій виведення дочірнього процесу на дескриптор файлу (полю *hStdOutput* структури STARTUPINFO нового процесу слід присвоїти значення дескриптора файлу).
3. Змінити програму таким чином, щоб вона по черзі запускала кілька процесів (наприклад, TASM32 і TLINK32), чекала на завершення попереднього процесу, виводила код завершення, в разі успішного завершення запускала наступний процес. Порівняти коди завершення при різних випадках завершення програми (успішне завершення, помилка компіляції, відсутній асемблерний файл, тощо).
4. Створити програму, яка виводить на стандартний пристрій вміст кількох текстових файлів (аналог команди UNIX **cat file1 [file2] ...**).

Контрольні питання

1. Що таке процес? Які ресурси доступні процесу?
2. Яким чином можна запустити процес Windows?
3. Який прототип має функція **CreateProcess()**? Яке призначення мають її параметри?
4. Яке призначення структур STARTUPINFO та PROCESS_INFORMATION?

5. Як можна використовувати поля-дескриптори структури STARTUPINFO?
6. Яка різниця між дескрипторами та ідентифікаторами процесів у Windows?
7. Які засоби можна використовувати для визначення моменту закінчення запущеного процесу?
8. Як можна перенаправити вхідні та вихідні потоки процесу?
9. В чому подібність і відмінність функцій **WaitForSingleObject()** та **WaitForMultipleObjects()**? За що відповідають їх параметри?
10. Які ви знаєте способи завершення процесів?

Додаток 6

Зразок програми для запуску іншого процесу

```
#include <windows.h>
#include <stdio.h>

int main () {
    STARTUPINFO si;
    PROCESS_INFORMATION pi;

    ZeroMemory (&si, sizeof (STARTUPINFO));           // заповнюємо структуру нулями
    si.cb = sizeof (STARTUPINFO);                       // ініціалізуємо потрібні поля

    if (!CreateProcess(
        NULL,
        "calc.exe",
        NULL,                                     // атрибути безпеки процесу за умовчанням
        NULL,                                     // атрибути безпеки потоку за умовчанням
        FALSE,                                    // дескриптор без наслідування
        0,                                         // звичайний пріоритет NORMAL_PRIORITY_CLASS
        NULL,                                     // оточення викликаю чого процесу
        NULL,                                     // поточний каталог від батьківського процесу
        &si,                                       // структура STARTUPINFO
        &pi )                                     // структура PROCESS_INFORMATION
    ) {
        printf ("The new process is not created.\n Check a name of the process.\n");
        return 0;
    }

    printf ("Calc handle is %ld\n", pi.hProcess);
    printf ("Calc ID is %ld\n", pi.dwProcessId);

    // чекаємо завершення дочірнього процесу
    WaitForSingleObject( pi.hProcess, INFINITE );
    printf ("The Calc is over");

    // закриємо дескриптори первинного потоку і процесу
    CloseHandle(pi.hThread);
    CloseHandle(pi.hProcess);

    return 0;
}
```